

11.12.2019

EOAK/5280/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riikka Jackson

SIJAISHUOLLON JA PALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli lapsensa sijaishuoltopaikan Saviston kodit Oy:n ja Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen menettelyä.

Kirjoituksen mukaan lapsella oli opiskelupaikka kotipaikkakunnallaan ennen sijoitusta, mutta sijoituksen myötä koulunkäyntiä ei ole järjestetty lainkaan. Kantelijan lapsi ei ole sijoituksensa aikana saanut terapiaa eikä hoitoa päihdeongelmaansa. Päihdekuntoutus laitoksessa ei kirjoituksen mukaan ole sitä tasoa, jota laitos mainostaa ja on luvannut.

Kirjoituksen mukaan lapsilla ei ole virikkeitä tai harrastuksia laitoksessa, vaan lapsia säilötään omissa huoneissa. Kantelija arvosteli myös lapsien saamaa ruokaa laitoksessa. Kantelun mukaan laitoksessa saatetaan tehdä rajoituspäätöksiä pelkän epäilyn perusteella. Kantelussa vielä tuotiin esille, että ohjaajilla ei ole yhteistä linjaa ja sääntöjä keksitään ohjaajan mielen mukaan.

Kantelijan mukaan perheelle ei ollut kantelua jätettäessä osoitettu ketään vastuusosiaalityöntekijää ja keskustelua lapsen asioista ei järjestetä. Kantelija kertoi kirjoituksessaan, ettei hän saa tietoa lapsensa tilanteesta laitokselta. Kantelun mukaan kantelija on ilmaissut haluavansa, että lapsi sijoitetaan pois Saviston kodista.

2 SELVITYS

Lapsen sijaishuollosta vastuussa oleva Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelut antoi kantelun johdosta lausunnon. Lausuntoon oli liitetty lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja lapsen sijaishuoltopaikan Saviston koti Oy:n antamat selvitykset.

Selvityspyynnössä pyydettiin lapsen sijaishuollon järjestämisestä vastuussa olevalta Porvoon kaupungilta selvitystä myös siitä, millä perusteella Saviston koti Oy on valittu lapsen sijaishuoltopaikaksi ja miten lapsen sijoitusta sinne on valvottu. Lisäksi pyydettiin ilmoittamaan, onko sijaishuoltopaikan muutos vireillä. Selvitystä pyydettiin myös yleisemmin Porvoon sosiaalityöntekijöiden asiakasmääristä.

3 RATKAISU

3.1 Päihdehoidon järjestäminen

Kantelun mukaan kantelijan lapsi ei ole saanut tarvitsemaansa päihdehoitoa eikä terapiaa sijoituksensa aikana.

Porvoon kaupungilta saamani selvityksen mukaan Saviston koti on valikoitunut lapsen sijaishuoltopaikaksi, koska laitos tarjoaa päihdekatkaisua ja -arviointia, ja lapsen sijoituksen yhtenä syynä on ollut lapsen päihdeongelma.

Saviston kodin antaman selvityksen mukaan Saviston kodilla on moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu sairaanhoitajia, sosionomeja, lähihoitajia, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajia sekä lasten ja nuorten erityisohjaajia. Saviston kodilla on oma lääkäri, joka on sekä päihdelääkäri että nuorisopsykiatri. Lääkäri on tavattavissa viikoittain yksikössä. Selvityksen mukaan kantelijan lapsi on ollut lääkärin potilaana sijoituksen ajan ja tavannut lääkäriä säännöllisesti.

Saviston koti ei selvityksensä mukaan tarjoa terapiapalveluja oman henkilöstönsä toimesta. Yksilöllinen terapia järjestetään tarvittaessa ostopalveluna siten, että aikaisemmat hoitokontaktit pyritään mahdollisuuksien mukaan säilyttämään.

Asiassa saamani selvityksen perusteella totean, että minulla ei ole mahdollisuutta arvioida kantelijan lapselle Saviston kodissa järjestetyn päihdehoidon tosiasiallista laajuutta ja vaikuttavuutta, vaan tämä tehtävä kuuluu lapsen sijaishuoltoon sijoittaneelle kunnalle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Korostan, että lapsen huostaanottaneella kunnalla on velvollisuus järjestää sijaishuoltoon sijoitetulle lapselle sellaista sijaishuoltoa ja palveluita, joilla voidaan auttaa lasta lapsen sijoittamisen perusteena olleissa ongelmissa, kuten päihdeongelmassa. Lapsen sijoittanut kunta on sijoituksen aikana velvollinen valvomaan, että lapsi saa myös tosiasiallisesti ja oikea-aikaisesti hänen yksilöllisen tarpeensa mukaiset ja lapsen kuntoutumisen mahdollistavat palvelut.

Kunta ei voi siirtää vastuutaan järjestää ja valvoa lapsen tarpeisiin vastaavia palveluita lapsen sijaishuoltopaikalle. Mikäli lapsi tarvitsee sijaishuollon aikana sellaisia palveluita, jotka eivät kuulu sijaishuoltopaikan normaaliin palveluvalikoimaan, on kunnan järjestettävä palvelut muutoin, esimerkiksi ostopalveluna. Tällaisia erikseen järjestettäviä lapsen tarpeisiin vastaavia palveluja voivat olla esimerkiksi erilaiset terapia- ja psykologipalvelut ja päihdehoitoon liittyvät palvelut.

Lapselle tehtävässä asiakassuunnitelmassa voidaan yhteistyössä lapsen ja lapsen huoltajan kanssa suunnitella ja sopia lapsen tarpeiden mukaisten palvelujen järjestämisen tavoista. Kuten edellä totesin, lapsen sijoittanut kunta vastaa palvelujen järjestämisestä, ja myös niiden kustannuksista. Palveluja järjestäessään kunnan on jatkuvasti arvioitava niiden vaikuttavuutta sekä lapsen kuntoutumisen edistymistä. Sijoitettu lapsi ei saa koskaan jäädä ilman tarvitsemiaan palveluja viranomaisesta tai laitoksesta johtuvasta syystä.

3.2 Koulunkäynnin järjestäminen

Kantelussa arvosteltiin kantelijan lapsen koulunkäynnin järjestämistä.

Saviston kodin antamasta selvityksestä ilmenee, miten lapsen koulunkäynti on pyritty järjestämään ja mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että koulunkäyntiä on lykätty. Porvoon kaupungin antamassa selvityksessä ei ole otettu koulunkäynnin järjestämiseen mitään kantaa.

Sijaishuollon aikana lapsen sijaishuoltoon sijoittaneella kunnalla on oikeus ja velvollisuus vastata lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja valvonnasta sekä muusta huolenpidosta, kuten myös näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta siten kuin lastensuojelulain 45 §:ssä säädetään. Toimielimen tulee varmistaa lapsen mahdollisuus käydä koulua sijaishuollon aikana.

Totean, että päätösvalta lapsen koulunkäynnistä ja mahdollisen muun opetuksen järjestämisestä kuuluu lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Sosiaalityöntekijä ei voi siirtää tätä päätösvaltaa sijaishuoltopaikalle. Lapsen opetusta järjestettäessä on lisäksi pyrittävä hyvään yhteistoimintaan lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa.

Lapsella on oikeus saada opetusta tai koulutusta joko laitoksessa tai sen ulkopuolella. Lapsen oikeus opetukseen ei lakkaa, vaikka lapsi olisikin lastensuojelullisena toimenpiteenä sijoitettu kodin ulkopuolelle. Sijoitettujen lasten koulutuksen tulisi olla saman tasoista muiden lasten kanssa. Sijoitetuilla lapsilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua opetukseen ja esimerkiksi jatkaa opintoja lukiossa tai ammattikoulussa peruskoulun suorittamisen jälkeen.

Totean lisäksi, että lastensuojelulakiin on lisätty uusi 52 a §, joka tulee voimaan 1.1.2020. Säännös vahvistaa sijoitetun lapsen oikeutta opetukseen. Säännöksen mukaan lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sijaishuollon aikana siten kuin niistä säädetään varhaiskasvatulaisissa ja perusopetuslaisissa. Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa.

Korostan, että jo nyt voimassa olevan lastensuojelulain mukaan sijaishuollon aikana on huolehdittava sijoitetun lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta. Tämä tehtävä kuuluu sijoittajakunnan vastuussa olevalle toimielimelle ja sen viranhaltijoille.

Kiinnitän Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen huomiota edellä sanottuun.

3.3 Harrastukset laitoksessa

Kantelun mukaan Saviston kotiin sijoitetuilla lapsilla ei ole laitoksessa mielekästä tekemistä.

Saviston koti on antamassaan selvityksessä kuvannut lasten harrastusmahdollisuuksia laitoksessa asuessaan. Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelut ei ole antamassaan selvityksessä ottanut kantaa tähänkään asiaan.

Harrastuksiin liittyen totean yleisesti, että sijaishuoltoon sijoitetulla lapsella on oltava mahdollisuus, niin pitkälti kuin se on yksilöllisin perustein mahdollista, saada monimuotoisia elämäkokemuksia sekä harrastaa ja solmia normaaleja ihmissuhteita. Laitoksen tulee tukea ja kannustaa lasten harrastustoimintaa ja reagoida lasten harrastuksiin liittyviin pyyntöihin kohtuullisessa ajassa.

Sijaishuollon järjestämisestä vastuussa oleva toimielin ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ovat velvollisia arvioimaan, onko sijaishuoltopaikan tarjoamat aktiviteetit ja harrastukset sopivia lapselle. Jos lapsi tarvitsee muita kuin laitoksen järjestämiä harrastuksia, ja jos niitä on pidettävä sijaishuollon ja lapsen yksilöllisen edun toteutumisen kannalta tarpeellisina, on sijoittajakunnan viime kädessä järjestettävä ne lapselle.

Kiinnitän Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen huomiota edellä sanottuun.

3.4 Säännöt laitoksessa

Kantelussa tuotiin esille se, etteivät laitoksen säännöt ole selkeitä, vaan ohjaajat keksivät sääntöjä mielensä mukaan. Lisäksi kantelussa esitettiin, että rajoituspäätöksiä saatetaan tehdä pelkän epäilyn perusteella. Kantelussa arvosteltiin myös laitoksen lapsille tarjoamaa ruokaa.

Saviston koti on antamassaan selvityksessä kuvannut yleisesti kasvatuskäytäntöjään ja kiistänyt mielivaltaisten rangaistusten käyttämisen. Ruoan osalta laitos toteaa, että ruokapalvelu tulee Anjalatalo Oy:stä ja että nuorten antama palaute ruokaan liittyen on otettu huomioon. Porvoon sosiaaliviranomaisten selvityksessä ei ole otettu asiaan kantaa.

Lastensuojelulain 58 §:n mukaan sijoitetun lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja kasvuolojen järjestämisessä tulee noudattaa, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä on säädetty. Lapsen hoito ja kasvatustapa ovat tämän mukaan järjestettävä ja lasta kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Asiassa on esitetty ristiriitaista ja puutteellista selvitystä, joten voin vain todeta yleisesti, että laitoksessa noudatettavat säännöt on erotettava lain tarkoittamista rajoitustoimenpiteistä. Lapsella on oikeus saada hyvää hoitoa ja kasvatusta myös sijaishuollossa. Laitoksessa annettavan hyvän kasvatuksen tulee olla yleisesti hyväksyttävää, siis sellaista, joka täyttää ne kriteerit, jotka yhteiskunnassa on yleisesti asetettu hyvälle ja tavanomaiselle kasvatukselle. Kasvatuksen ja siihen liittyvien rajojen tulee olla yksittäisen lapsen kannalta objektiivisesti hyväksyttäviä ja puolustettavia. Lastensuojelulain säännökset eivät anna laitokselle oikeutta käyttää epäasiallisia, perusteettomia tai mielivaltaisia kasvatustapoja.

Kasvatuksellisilla rajoilla ei puututa lapsen perusoikeuksiin, vaan kysymys on lapsen päivittäisen hoidon ja huolenpidon järjestämisestä ja lapsen kasvun ja kehityksen tukemisesta. Hyvään lasta yksilönä kunnioittavaan kasvatukseen luettavien sääntöjen tulee olla oikeassa suhteessa niiden tavoitteisiin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kasvatukselliset säännöt ja lapselle asetettavat rajat eivät saa mennä pidemmälle eivätkä kestä pidempään, kuin on välttämätöntä niiden hyväksyttävän tavoitteen toteuttamiseksi.

Säännöillä, jotka ovat lasten näkökulmasta ymmärrettäviä, oikeudenmukaisia ja oikeassa suhteessa niiden tavoitteeseen, voidaan myös vähentää rajoitustoimenpiteiden käyttämisen tarvetta. Sijaishuollossa lasten käyttäytymisen ohjauksen, valvonnan ja rajojen asettamisen tulee perustua rankaisemisen sijaan myönteiselle suhteelle lapsiin.

Laitokseen sijoitettuun lapseen voidaan kohdistaa rajoitustoimenpiteitä lastensuojelulaissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Esimerkiksi henkilöntarkastus on mahdollista tehdä aina silloin, kun laitoksen työntekijöillä on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään lastensuojelulain 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Vaikka mainittu säännös ei mahdollista lapsen alastoman kehon tutkimista, on säännöksen mukaan mahdollista tarkastaa kaikki lapsen yllä olevat vaatteet esimerkiksi siten, että lapsi saa suojakseen kylpytakin tai riisuutuminen tapahtuu sermin takana. Mikäli laitoksen työntekijöillä on edelleen vaatteiden tarkastamisen jälkeen perusteltua syytä epäillä, että lapsella on kiellettyjä aineita tai esineitä esimerkiksi teipattuna kehon intiimialueelle, eikä lapsi suostu luovuttamaan niitä hänen kanssaan käydyn keskustelun perusteella, ei tarkastusta voida jatkaa lastensuojelulaitoksessa, vaan laitoksen on pyydyttävä virka-apua terveydenhuollon viranomaisilta tai poliisilta.

Lapsen kohdistetuista rajoitustoimenpiteistä on tehtävä lastensuojelulain 74 §:n mukaiset (yksityiskohtaiset ja perustellut) kirjaukset ja tarvittavat päätökset siten kuin päätöksenteosta lastensuojelulaissa erikseen säädetään.

3.5 Sijaishuollon valvonta

Lastensuojelulain 49 §:n 2 momentin mukaan lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee 50 §:n mukaan kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen.

Lastensuojelulain 24 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista. Lain 29 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti.

Lastensuojelulain 53 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että sijaishuollossa olevalle lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on otettu huostaan sekä selostettava niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä. Saman pykälän 2 momentin mukaan lapselle on järjestettävä asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista.

Lastensuojelulain 79 §:n 1 momentin mukaan lapsen sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshuoltoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoituskunnan on 16 b §:n mukaisesti järjestettävä.

Myös lapsen oikeuksien sopimuksen 25 artikla edellyttää sijaishuollossa olevien lasten hoidon ja olosuhteiden valvontaa. Sen mukaan sopimusvaltiot tunnustavat lapselle, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat sijoittaneet hänen huoltonsa järjestämiseksi, hänen suojelemisekseen tai hänen ruumiillisen ja henkisen terveytensä hoitoa varten, oikeuden hänelle annetun hoidon ja hänen sijoitukseensa liittyvien muiden olosuhteiden ajoittaiseen tarkistamiseen.

Lapsella on sijaishuollon aikana oikeus saada sijaishuoltopaikassa hänen tarpeidensa mukaista hoitoa ja huolenpitoa. Sijaishuollosta vastuussa olevan kunnan on sijaishuoltopaikkaa valitessaan ja sijaishuoltoa järjestettäessä kiinnitettävä erityistä huomiota huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseen eli siihen, että sijaishuoltopaikassa järjestettävät palvelut, kasvatus ja huolenpito vastaavat niihin ongelmiin ja lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, jotka ovat olleet huostaanoton perusteena. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa on arvioitava myös lapsen etua ja erityisesti yksilöllisesti sitä, mitkä ovat lapsen fyysiset, psyykkiset, emotionaaliset ja sosiaaliset tuen tarpeet. Kaikessa työskentelyssä on lisäksi otettava huomioon lastensuojelulakiin kirjattu tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan kunnan on arvioitava edellä sanotun mukaisesti koko lapsen sijoituksen aikana sitä, vastaako lapselle annettu sijaishuoltopaikka lapsen tarpeisiin. Sijoituksen aikana lapsen sijaishuollon valvonnasta ja hoidon ja huolenpidon laadun seuraamisesta vastaa käytännössä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijän on erityisesti valvottava lapsen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden käyttöä sekä sijaishuoltopaikan kasvatusmenetelmiä ja käytäntöjä.

Sijaishuoltopaikan valvonnan tulee olla jatkuvaa riippumatta siitä, onko sijaishuoltopaikan osalta ilmennyt aihetta erityiseen huoleen. Sosiaalityöntekijän on varmistettava, että lasta kohdellaan asianmukaisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tässä tarkoituksessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi riittävän usein henkilökohtaisesti.

Lapsen henkilökohtainen tapaaminen ja hänen kuulemisensa sekä muu keskinäiseen vuorovaikutukseen perustuva havainnointi ovat välttämätön osa valvontaa. Tapaamisten tai yhteydenottojen järjestämistä ei voida toteuttaa pelkästään antamalla sosiaalityöntekijän yhteystiedot lap-

selle. Tapaamisten järjestäminen ei voi jäädä myöskään yksinomaan lapsen omien yhteydenottojen varaan, vaan sosiaalityöntekijän on oltava yhteydenpidossa oma-aloitteinen.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee jatkuvasti arvioida, millaisia palveluja lapsi tarvitsee ja miten ja milloin ne järjestetään hänelle. Lapsen hoidon suunnittelusta ja toteuttamisesta on ensisijaisesti vastuussa siis sijaishuollosta vastuussa oleva toimielin, mutta palvelujen käytännön järjestämisessä lapsen huoltajan, lapsen, sijaishuoltopaikan sekä sosiaalityöntekijän ja tarvittaessa eri viranomaisien on tehtävä yhteistyötä. Ellei sijaishuollon laatua valvota jatkuvasti, ei sosiaalityöntekijä pysty varmistumaan siitä, että lapsi saa sijaishuoltopaikassaan tarpeidensa mukaisia palveluja ja hyvää kohtelua.

Pyysin selvityspyynnössäni, että Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelut esittää minulle, miten se on valvonut lapsen sijaishuollon toteuttamista.

Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelut ei kuitenkaan ole antamassaan selvityksessä ottanut kantaa sijaishuollon valvontaan eikä myöskään ilmoittanut, miten se on valvonut rajoitustoimenpiteiden käyttöä tai laitoksen kasvatustimenpiteitä. Selvityksessä on ainoastaan viitattu Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan suorittamaan ohjauskäyntiin sekä keskusteluihin lapsen ja lapsen vanhempien kanssa. Selvityksessä on lisäksi lyhyesti todettu, että asiakkaita olisi kuultu ja lapsen mielipide otettu työskentelyssä huomioon, ja ettei laitoksen toiminnassa ole havaittu puutteita.

Kiinnitän Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen huomiota siihen, että sen on lain mukaan jatkuvasti valvottava sijoittamiensa lasten sijaishuollon toteuttamista.

3.6 Eduskunnan oikeusasiamiehen tiedonsaantioikeus

Edellä todetun takia pidän aiheellisena korostaa eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeutta ja sen merkitystä kantelujen tutkimiselle.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 7 §:n mukaan oikeusasiamiehen oikeudesta saada laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot säädetään perustuslain 111 §:n 1 momentissa. Oikeusasiamiehellä on perustuslain säännöksen mukaan oikeus kantelun tutkimiseksi saada salassa pidettäviä tietoja muun muassa kunnan viranomaisilta ja muilta valvottavilta. Tämä tarkoittaa, että viranomaisen tai muun valvottavan on lausuntoa ja selvitystä laatiesaan ja sitä antaessaan asianmukaisesti ja totuuden mukaisesti annettava kaikki asiaan vaikuttavat tiedot ja selvitettävä kantelukirjoitus huomioon ottaen, mihin sen menettely on kulloinkin perustunut.

Oikeusasiamiehelle annettavat selvitykset ovat oikeudellisesti merkityksellisiä kirjallisia todistuksia, koska ne muodostavat (pää)osan, siitä näytöstä, jonka perusteella kantelun kohteen toimintaa arvioidaan ylimmän laillisuusvalvojan kirjallisessa kantelumennettelyssä.

Perustuslain 111 §:n mukaisen tietojensaantioikeuden on vakiintuneesti katsottu tarkoittavan sitä, että oikeusasiamiehen pyytämien selvitysten antaminen on virkatehtävä, jota koskevat yleiset virkavelvollisuudet. Tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen kuuluu, että annettavat selvitykset ovat paikkansa pitäviä. Tästä on poikkeuksena oikeus olla todistamatta itseään vastaan (itsekriminointisuoja). Pyydetty selvitys on aina annettava siltä osin, kuin se on syytteen vaaraan joutumatta mahdollista.

Ylimmän laillisuusvalvojan pyytämän selvityksen antamatta jättäminen tai sen antaminen tietoisesti puutteellisenä tai totuudenvastaisena on vastoin perustuslaissa ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annetussa laissa asetettua velvoitetta antaa ylimmälle laillisuusvalvojalle tämän tarvitsemat tiedot.

Totean, että Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelut on vastuussa kantelijan lapsen sijaishuollon järjestämisestä. Kun kantelija on kantelussaan ylimmälle laillisuusvalvojalle tuonut esiin epäkohtia lapsen kohtelussa ja olosuhteissa, olisi Porvoon sosiaaliviranomaisten tullut ryhtyä selvittämään asiaa perusteellisesti.

Kiinnitän Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen vakavaa huomiota edellä sanottuun.

3.7 Sosiaalityöntekijä

Kantelun mukaan perheellä ei ollut kantelun tekemisen hetkellä nimettyä sosiaalityöntekijää.

Porvoon kaupungin sosiaaliviranomaisten antaman selvityksen mukaan perheen sosiaalityöntekijä on vaihtunut, mutta vanha sosiaalityöntekijä on jatkanut perheen ja lapsen kanssa työskentelyä siihen saakka, että lapselle nimettiin uusi sosiaalityöntekijä. Selvityksen mukaan perhe ei ole ollut missään vaiheessa ilman työntekijää. Edelleen selvityksen mukaan kantelijan kanssa on järjestetty säännöllisiä neuvotteluja selvityksessä kuvatulla tavalla ja lisäksi kantelijan kanssa on tarvittaessa puhuttu puhelimesta.

Koska asiassa on esitetty ristiriitaista selvitystä, totean vain yleisesti seuraavaa.

Lastensuojelulain 13 b §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.

Lastensuojelulain 24 §:n mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa.

Sosiaalityöntekijän tehtävistä on säädetty lisäksi erikseen lastensuojelulain eri säännöksissä. Lastensuojelua toteutettaessa on sosiaalityöntekijän lastensuojelulain 45 §:n mukaisella tavalla pyrittävä hyvään yhteistoimintaan lapsen, lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa. Tämän takia on tärkeää, että perheen kanssa työskenneltäessä sosiaalityön jatkuvuus voidaan turvata.

Porvoon sosiaaliviranomaisten antaman selvityksen mukaan Porvoossa sosiaalityöntekijöillä on keskimäärin 40 asiakasta, joista osa on sijoitettuina kodin ulkopuolelle. Pidän sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärää suurena. Totean, että sosiaalihuollosta vastuussa olevan toimielimen ja lastensuojelutyöstä vastuussa olevien esimiesten tulee varmistua siitä, että jokaisella lapsen sijaishuollosta vastuuta kantavalla sosiaalityöntekijällä on tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa lakisääteisistä tehtävistään.

3.8 Vaatimus sijaishuoltoapaikan muuttamisesta

Kantelun mukaan kantelija on pyytänyt sosiaaliviranomaisia tekemään sijaishuoltoapaikan muuttamista koskevan päätöksen.

Saamani selvityksen perusteella kantelija on kuitenkin peruuttanut vaatimuksensa ja kantelijan kanssa on sovittu, ettei lapsen sijaishuoltoapaikkaa muuteta.

Tältä osin totean yleisesti, että sijaishuollon aikana asianosaisilla (lapsen huoltajilla ja 12 vuotta täyttäneellä lapsella) on oikeus vaatia sijaishuoltoapaikan muuttamista. Vaatimus on käsiteltävä asianmukaisesti. Ennen päätöksentekoa on kuultava asiaan osallisia siten kuin lastensuojelulain 42 §:ssä säädetään. Mikäli asianosainen peruuttaa vaatimuksensa, asian käsittely raukeaa.

3.9 Huoltajan oikeus saada tietoja

Kantelun mukaan kantelija ei saa tietoa lapsensa tilanteesta laitokselta.

Porvoon lapsi- ja perhepalvelut on selvityksessään todennut, että ”sosiaalityöntekijät ovat sijoituksen aikana keskustelleet sijoituksesta ja kokemuksista sijaishuoltoapaikan suhteen lapsen ja vanhempienkin kanssa”. Saviston koti ei ole ottanut omassa selvityksessään asiaan kantaa.

Lastensuojelulain 45 §:n mukaan sijaishuollon aikana on pyrittävä hyvään yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa ja ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lastensuojelulain 52 §:n mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltoapaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi.

Edellä mainitut säännökset merkitsevät, että myös sijaishuoltoapaikalla on velvollisuus antaa tietoja lapsen päivittäisen sijaishuollon järjestämisestä lapsen huoltajalle. Laitoksen on pyrittävä hyvään yhteistyöhön lapselle läheisten henkilöiden kanssa.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen huomiota edellä kohdissa 3.2, 3.3, 3.5 ja 3.6 sanottuun.

Lisäksi tuon uudelleen esille sen, että Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalvelujen minulle antama selvitys on ollut yleisellä tasolla kirjoitettu ja puutteellinen. Myös Saviston kodin antama selvitys on laadittu siinä määrin yleisellä tasolla (ja lisäksi lähes sanasta sanaan saman sisällöisenä kuin erääseen toiseen kanteluun annettu selvitys), että minun on sen perusteella vaikea muodostaa kattavaa käsitystä Saviston kodin käytännöistä ja kasvatuseriaaiteista ja niiden lainmukaisuudesta.

Kuten olen edellä todennut, ei Porvoon lapsi- ja perhepalvelut ole antamassaan selvityksessä arvioinut Saviston kodin käytäntöjä ja niiden merkitystä kantelijan lapsen sijaishuollon järjestämisessä muutoin kuin toteamalla, ettei laitoksen toiminnassa ole havaittu puutteita. Tämän takia olen tässä päätöksessäni voinut kiinnittää huomiotani vain niihin asioihin, joista olen saanut pyytämäni selvityksen sekä lainsäädännön velvoitteiden noudattamiseen yleisellä tasolla.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Porvoon kaupungin lapsi- ja perhepalveluille. Pyydän, että lapsi- ja perhepalvelut antaa tiedon päätöksestäni Saviston koti Oy:lle.